12.

ACC. N:R M. 16469: 1-13.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne

Härad:

Socken: Lunds stad

Uppteckningsår: 1965

Uppteckna: Torsten Weimarck

Berättare: Ernst Hansson, Bredgatj. 6 Lund

Berättarens yrke: bokbindare

Född år 1881 i V. Sönnarslöv

Stadstraditioner I s. 1-13.

LUF 126

Skriv endast på denna sida.

12.

E. H. Hansson

f. 81

FOLKLIVSARKIVET

FINNGATAN 8

Weimarch

13 m s

LUND

M. 16469.

Ifylles av uppgiftslämnaren

Berättarens	namn:	Ernst Henning Hamm
"	födelseår:	1881
"	födelseort:	Vestra Sönnarslöv
"	yrke:	Bokbindare
Makes/makas	namn:	Selma Kristina Jönsson
"	födelseår:	1887
"	uppväxtort:	Lund
"	yrke:	Hemma
Faders	namn:	Henrik Hamm
"	födelseår:	1845
"	uppväxtort:	Stenestad
"	yrke ~~i staden~~:	Vagnmakare
"	~~yrke före ev. inflyttning till staden~~:	
Moders	namn:	Mathilda Jönsson
"	födelseår:	1858
"	uppväxtort:	Kridinge
"	yrke i staden:	Föreståndarinna för Barnkrubba
"	yrke före ev. inflyttning till staden:	Småskolelärarinna
Farföräldrars yrke:		Torpare under Dragestolm i Stenestad
Morföräldrars yrke:		Husmansfolk
Antal syskon:		3

12,

ACC. N:R M. 16469 : 1

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Min fader var vagnmakare inom V.Sönnarslöva socken, han dog 1888 när jag själv var sex år. Min moder var småskollärarinna innan hon kom till Lund 1894. Hon kom till Lund för att förestå Barnkrubban i Korsgatan 5. Denna uppgift fick hon genom att hon kände en missionär Per Hörberg, som var från samma socken. Han hade just kommit hem sjuk efter sitt arbete i Indien, Han var bekant med professorskan Holmström, som var med i den förening, som drev krubban. Denna behövde en ny föreståndarinna, de tidigare hade inte riktigt kunnat sköta sin uppgift. Barnkrubban började sin verksamhet 1892. Hon var änka med tre barn när hon kom till Lund och hon skötte den i femton år, när hon slutade var hon femtio år gammal. Lönen var 200 kronor per år, fri bostad.

Jag och min broder stannade kvar i V.Sönnarslöv till 1895. Våra morföräldrar, som bodde i grannsocknen Kvidinge, var husmän, och när morfar dog 1891, flyttade mormor till vårt hus där hon skötte oss. När vi sedan konfirmerats och flyttat till Lund, reste hon till baka till Kvidinge. Vi bröder fick då hyra vars ett rum på andra

ACC. N:R M. 16469:2. :2

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

våningen i krubban. Det var egentligen vinden som ~~xxxxxxxxxx~~ färdigställdes. Vi betalde ~~X~~ c:a 5 kr/månad för rummen.

Min syster, fru Ellen Berg, född Hansson, följde emellertid med mor till krubban meddetsamma och hjälpte henne där med arbetet. I krubban hade de mellan trettio och femtio barn varje dag, de skulle lära sig gå ~~xxxxx~~ och fick stanna tills de skulle börja skolan. Mor hade två som hjälpte henne: en medhjälpare och en i köket. Barnens föräldrar fick betala tio öre per barn och dag. Nästan alla traktens mödrar arbetade ju hela dagen, hos Borgs Söner eller Boms (repslageri). Det var ett mycket hårt arbete och krubban gjorde en oerhörd nytta.

Man hade det naturligtvis svårt med finanserna, ty man gav även ved åt fattigt folk och hjälpte dem med hyror etc. Ibland ordnades basarer och tombola, under de femton år mor var där, var det väl basar en tre fyra gånger. Fina damer kom även dit och lärde barnen handarbete, pappslöjd och ibland fick de repa tyg till stoppgarner. De fick hjälpa till så gott de kunde.

ACC. N:R M. 16469:3. :3

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

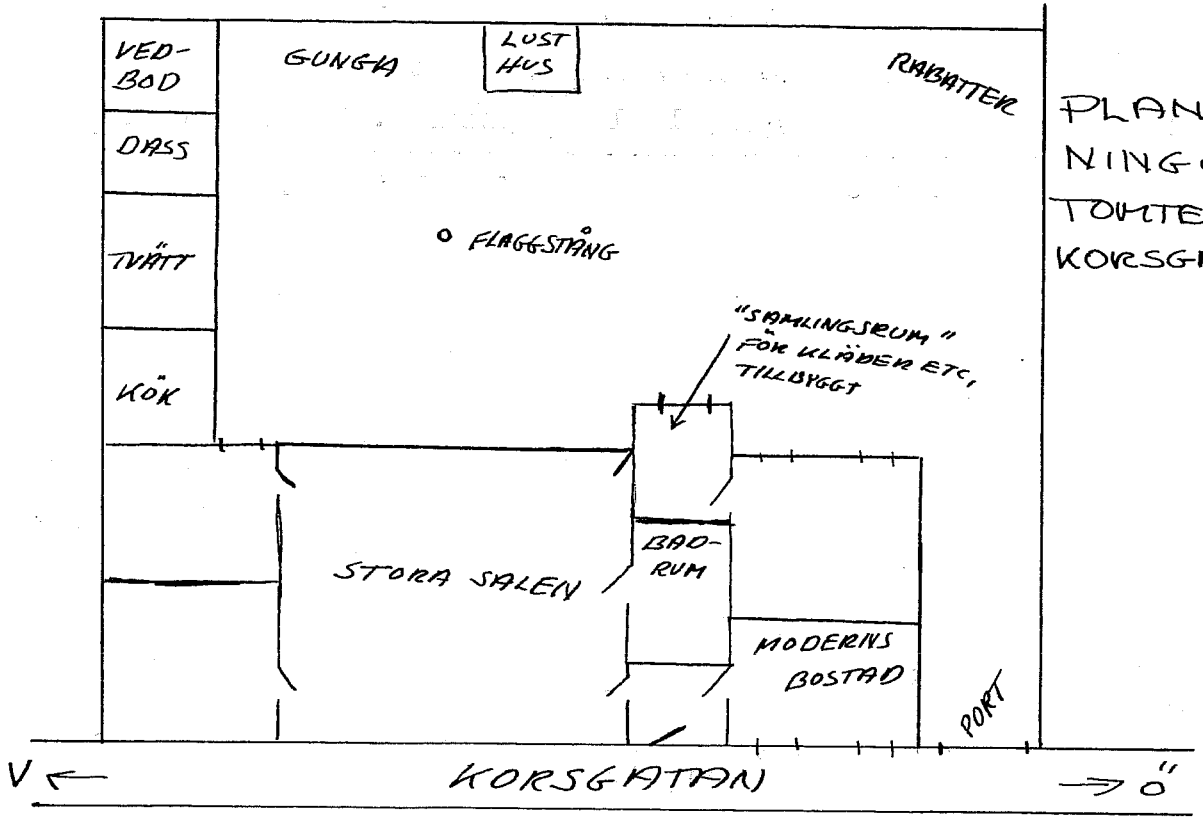

PLANRIT-
NING ÖVER
TOMTEN 146D
KORSGAT. 5

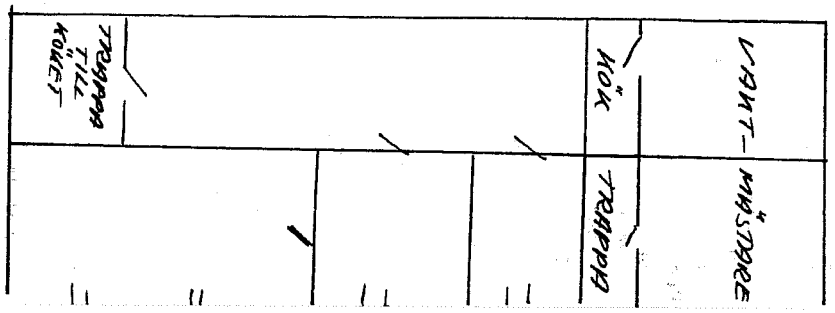

2:a VÅN

16469:4.
ACC. N:R M. : 4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Så småningom inredde man ett rum för de minsta barnen på övervåningen, ty det gick ofta vilt till bland de äldre barnen. I stora salen på nedervåningen var där små bänkar längs väggarna, en orgel, som någon av damerna Rothstein eller Strömberg gick dit och spelade på och sjöng med barnen. Det var många av stadens finare damer som kom till krubban och hjälpte till på många sätt. Det var så vanligt på den tiden, hörde till på något sätt, alla var så hjälpsamma då.

Man flyttade ingången till den östra porten, där kom barnen om mornarna och gick in genom dörren i det tillbyggda samlingsrummet som även fungerade som tambur.

På julen hade man julfest. Då fick barnen kläder, en julhög, gotter. Man dansade även runt en julgran i salen och lekte jullekar. Prästen brukade också komma dit och hålla ett föredrag.

Efter femton år som föreståndarinna vid Barnkrubban, orkade mor inte längre med det. Hon flyttade då ut till sin mor i Kvidinge och hjälpte henne. Jag har ännu kvar några gamla fotografier och papper, som mor lämnat efter sig. Här är ett kort där alla bar-

ACC. N:R M. 16469:5. : 5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

nen står uppställda på gården framför huset, man ser att det var många. På ett annat ser man Maria Freidenfelt, som var den drivande kraften, som blickar ner på alla pojkar och flickor, de sista klädda i de rutiga förkläden de fick hos krubban.

Det var förstås svårt att hysa alla barn, som ville få komma. Därför var där en del bestämmelser, bl.a. att en ogift moder endast fick skicka ett barn om det var olika fädrar, ja, så var det på den tiden.

I badrummet fanns ett badkar av emalj, det hade en egen cirkulationsapparat med varmvatten. Det var först en vanlig järnkamin, sedan kopparrör som låg i cirklar ovanpå. Den var nog ganska fin på den tiden.

Tomterna där Nya Stan nu ligger hette tidigare Ripa äng. Denne Ripa var direktör för Torna Bara Harjager Sparbank. Han hade genom spekulationer kommit över denna obebyggda mark. Nu igångsatte han att man fick låna av banken för att bygga sig ett hus där. Det var många som gjorde det, och de flesta kunde inte betala igen sina skulder, utan banken, fast det nog var Ripa själv, övertog huset.

ACC. N:R M. 16469:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Snart ägde Ripa hela Nya Stan. Han satte in gamla poliser och andra hårdföra män som vicevärldar. Stadsdelen hade redan från början blivit slum. Men Barnkrubban var friköpt. Hela Nöden har växt upp efter 1875.

Fröken Maria Freidenfelt hade gjort upp en matordning för veckan, som praktiskt taget aldrig ändrades. På måndagen var det köttsoppa, tisdag risgrynsvälling, onsdag pyttipanna, torsdag minns jag ej, fredag köttbullar, lördag jästpannkaka. Sedan fick förstås barnen smörgås och mjölk på morgonen ~~xxxxx~~ när de kommit, och kanske samma på eftermiddagen ~~xxx~~ innan de ~~kom~~ fick hem. Så jag tror inte att barnen åt fler mål än de fick på krubban.

Dessa barn hade det i mångt och mycket avsevärt bättre än andra barn , som antingen fick en bristfällig uppfostran och bristfällig mat av en moder, som sannerligen inte hade mycket tid med dem, eller saknade de kanske helt föräldrar. ~~Mor~~

Mor blev mycket omtyckt i trakten. Jag talade nyss om några gamla fotografier jag hade kvar, här är också några lappar,

ACC. N:R M. 16469:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

styrelseprotokoll och annat som visar krubbans arbete. Bl. a finns här lappar som visar hur tacksamma barnen och föräldrarna var mot mor. Vid hennes födelsedagar skrev man små verser etc. Ja, mor hon var väldigt omtyckt, hon var så mild och snäll.

Jag glömde visst berätta om vad Nya Stan innefattar, när jag pratade om den sist. ~~Det~~ Nöden omfattar området mellan Stora Tvärgatan - Prennegatan - ~~S~~ Esplanaden - Trädgårdsgatan.

Basarerna som anordnades för att bättra på ekonomin ~~xx~~ var vart annat eller vart tredje år. Då var det också tombola med vinster skänkta av en pappershandlare i staden. Leksaker, bl.a. gunghästar fanns på krubban, dessa var också skänkta. Krubban höll barnen med kläder som de använde där på dagen.

~~Räxgolvet~~ Golvet bestod av plankor som fernissades en gång om året. I taket hängde stora fotogenlampor som fylldes och putsades varje kväll. Huset hade två järnkaminer förutom vattenberedaren. Mitt på gården stod en flaggstång. Intiativtagerskan och den drivande kraften bakom allt detta var fröken Freidenfelt, som var mycket berest.

ACC. N:R M. 16469:8 : 8

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hästkött serverades aldrig i krubban, grönsaker var sällsynta, hade endast lite i soppan ibland. Tomater träffade jag överhuvudtaget aldrig på i Nöden. Av sydfrukter såg man endast till apelsiner och då endast en liten bit under julen. Angående tomaterna, förresten, tycker jag fortfarande inte om dem. Maten till krubban levererades av en man som hette Hedman. Barnen fick mjölk varje dag, och jag tror att personalen drack kaffe. Liksom hästkött hade vi sällan lever eller något sådant, det var det så många andra, fattiga som behövde. Jag minns ej om barnen fick någon fisk, jag själv åt det ibland, men det var inte så ofta. Jag tror det var mest torsk och sill. Bröd bakades inte på Barnkrubban. - Jag minns förresten nu att personalen drack kaffe, men mor ville inte att barnen skulle se det. Svagdricka köpte man av en bryggare, barnen fick ölsupa en dag i veckan. De konserverade inget på krubban, endast potatis brukade man ha ett vinterförråd av. Stekning och kokning var väl ungefär lika vanliga. Kryddor malde man i en mortel, kaffet i en kvarn. - Det var faktiskt ingen större skillnad mellan kosthållet som jag minns det i V.Sönnarslöv och i Lund.

ACC. N:R M. 16469:9. : 9

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Barnen satt och åt på långa, fernissade träbord, det rådde allt en fri stämning där, kanske lite för fri ibland. Duk användes ej. Tallrikarna var blå-vita, emaljerade, kniv och gaffel hade man inte, bara sked, men det berodde väl mest på barnens ålder.

Till jul fick barnen kläder. Jag minns att de 1894 fick haklappar av vaxduk.

Fröken Freidenfelt ordnade ibland också bröllop på Barnkrubban för att hjälpa ogifta mödrar. Hon ville ju att också de skulle få samma sociala hjälp som övriga.

Födelsedagar firades ej i Barnkrubban. Och under julen var krubban stängd.

Stadsläkaren Södervall gick en runda genom Nya Stan varje dag. Han tittade då också till krubban. Man var ju alltid så rädd för epidemier, framför allt difteri. Ibland var man tvungen att stänga krubban på grund av detta.

Föreningen åtog sig ibland soppkokning, som folk fick komma dit och hämta. Föreningen hjälpte många familjer.

ACC. N:R M. 16469:10 : 10

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Kloka hörde man talas om, men dem fick aldrig krubban något samröre med. Där fanns ett litet apoteksskåp med lite förband och så, ty det gick ofta vilt till, där fanns också febertermometer.

Ja, människorna var ofta mycket fattiga och eländiga här nere, och barnen hade så mycket ohyra i kläderna och håret när de kom till krubban om morgonen, Mor gjorde vad hon kunde för att hålla efter det, men det var inte så lätt. Var de rena när de kom hem, var de likadana på morgonen när de kom igen. - Det fanns många föräldralösa där nere i Nya Stan. De flesta försökte man utackordera på landet.

Jag själv har aldrig varit så vidare kyrksam, hur det var med mor minns jag inte, men jag tror i varje fall att det var ganska sällan hon gick i kyrkan. De andra damerna i föreningen, framför allt de som inte själva bodde i Nöden, var nog ganska religiösa. Det hörde ju liksom till tiden. Som jag visst berättade tidigare kom det ibland någon dam dit och spelade på orgeln och sjöng psalmer

ACC. N:R M. 16469:11.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Och barnen skulle alltid be en bordsbön. Efter middagen skulle de sova ~~middag~~, Då spände man upp skynke mellan sängarna, och jag minns att mor brukade sjunga dem till sömns.

Ni frågar mig om judar i Nöden. Jag minns från landet att de vandrade omkring med en låda på ryggen där de förvarade varor som skulle säljas. I den lådan fanns det korta varor, kolorerade bilder, katolska tryck och mycket annat.

Jag vet att de judar som bosatte sig i Nöden kom som en flock giriga måsar och slog sig ner. Innan de ens kunde språket gav de sig ut med sin påse på ryggen. De kom från Polen och Galizien. Jag tror de blev fördrivna därifrån. Och det förstår jag. De kom i massor, de förföljdes väl inte just, men de älskades sannerligen inte. ~~Ibland~~ Ibland skedde ett överfall, men det var annars lugnt, men dock mycket spänt. Deras helg börjar ju på fredagkvällen. Då satt de på trapporna och gatorna och man kunde knappt komma fram, så fullt var det. Då sprang barnen och fick tända ljus till dem för 2 öre, ty det

ACC. N:R M. 16469:12. : 12

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

fick de ej göra själva enligt sin tro. Hela fredagskvällen och hela lördagen trängdes de på gatorna, men framåt söndag eftermiddag packade man och gav sig ut på landet på kvällen, och kom sedan tillbaka nästa fredag kväll. Judebarn kom aldrig till krubban. De förde i övrigt med sig alla sina seder och traditioner från sitt tidigare hemland. De höll sig för sig själva med sina seder, men de var ändå mycket angelägna att få lära sig svenskar och komma i kontakt med svenskar. Jag är ingen sådan människa som har fördomar, allra minst vad gäller människor, men judarna tålde jag inte, jag skäms inte för att säga det, men jag försökte, men det gick inte. Jag har träffat judar senare, men de är alla lika dana.

Barnen fick som sagt tända och släcka deras ljus under helgen. På söndagen gick de i Synagogan, sedan promenerade de på Korsgatan. Till påsk och lövhyddo köpte de sig nya kläder. Under lövhyddo byggde de sina hyddor på gårdarna och låg över där och höll ett gräsligt liv. I slutet av påsken berusade de sig med ett

ACC. N:R M. 16469:13 : 13

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

billigt vin.

Jag minns när de kom hit hade de sina färgglda dräkter från sitt förra hemland, de påminde om zigenare. De försvenskades emellertid snart i fråga om klädedräkten. - Sitt lager att sälja fick de av en grossist på söndagen innan de gav sig ut. Sådana stora handelsmän som Marcus och Steinsapir var dock bra.

En professorskan Ek född Herner har förresten skrivit om barnkrubban.